

ХАРМОНИЗАЦИЯ НА ПОДОХОДНОТО ОБЛАГАНЕ НА ФИЗИЧЕСКИТЕ ЛИЦА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Докт. Димитрина Иванова Георгиева
СА „Д. А. Ценов”

Резюме: В настоящият доклад се изяснява фискалната хармонизация в областта на облагането доходите на физическите лица. Представени са нормативните документи, с които се регламентират направените стъпки в посока на хармонизацията, като е изяснено какво точно се цели с тяхното приемане. В практически аспект са разгледани данъчните системи на страните от ЕС в областта на облагането доходите на физическите лица, като се започне с метода на облагане и се стигне до степента на важност на приходите от този вид облагане в приходната страна на бюджета в съответната страна.

Ключови думи: Фискална хармонизация, Европейски съюз, подоходно облагане, физическите лица

1. Въведение

През 1958 г. е създаден Европейският съюз, като основна негова цел е изграждане на общност, съответно територия в която хора, стоки, услуги и капитал да се движат безпроблемно и свободно. За постигане на тази цел е необходима хармонизация в ключови аспекти. Един от тези аспекти е данъчното облагане и в частност подоходното облагане на физическите лица. Отварянето на границите между страните от Общността доведе до определена „миграция” на хора, които работят в една страна, а доходите им се използват в друга, където издържат семейства. Възниква и проблемът с хората, които са работили в една страна, а се пенсионират в друга. С цел намаляване на двойното облагане се сключват двустранни споразумения между страни от Общността. Налице са и предложения от администрациите на различни страни, като например: създаване на централизирани гишета на данъчните администрации, където трансграничните работници да получават необходимата им информация; подобряване взаимодействията между страните относно режимите на данъчно облагане пенсия; насърчаване на държавите-членки да приемат специални правила за

наднационални работници в областта на социалното осигуряване. Предприети са действия в областта на облагането на доходите от спестявания, доходите облагани при източника и облагането на чужденците работещи в страната¹. Предприетите действия в тази насока са малко и за постигане на хармонизация не може да се говори. Но по-важният въпрос е дали данъчните системи на страните в ЕС позволяват подобна хармонизация.

2. Сравнителен анализ на подоходното облагане на физическите лица на страните от ЕС

Макар както стана ясно нивото на хармонизация при подоходното облагане на физическите лица да е в доста начален стадий, нека да проверим има ли основи за развитие на хармонизация в тази област на данъчното облагане. За тази цел ще разгледаме ставките, с които се облагат доходите на физическите лица, метода на облагане и важността на приходите от този вид облагане за държавният бюджет.

За целта на изследването страните в ЕС са обособени в две групи - страни-членки приети в ЕС до 1995 г. и страни-членки приети в ЕС в периода 2004 –2015 г.

Нека първо разгледаме страните-членки приети в ЕС до 1995 г.. Всички страни имат прогресивно подоходно облагане, но броя на ставките, с които се облага е различен. Шест от общо 15 разгледани държави облагат данъкоплатците си с пет различни процента в зависимост от размера на дохода, който са получили. Сред страните в тази извадка попада и страната първенец по брой данъчни ставки – Люксембург, която прилага 19 различни ставки при облагането доходите на физическите лица. При останалите осем страни доходите се облагат с две или три ставки. Друго, което се забелязва е, че всички страни без Гърция прилагат необлагаем минимум. По-важният въпрос обаче е, че този минимум е различен във всички страни. Тази група може да се

---

¹ Вж. Предложение за директива COM(79) 737 относно хармонизирането на разпредбите за данъка върху доходите с оглед на свободата на движение на работници и служители в границите Общността; Решение на съда C-112/91; Директива 2003/48/ЕО на съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания; Директива 77/799/ЕИО за взаимопомощта между компетентните органи в държавите-членки в областта на прякото данъчно облагане; Доклад на комисията COM (2008)552 за изпълнението на директива 2003/48/ЕО; Доклад на Комисията COM(2008) 727, за изменения в директива 2003/48/ЕО; Съобщение на Комисията за премахване на трансграничните данъчни пречки за гражданите на ЕС COM(2010) 769; Съобщение на Комисията COM(2011)712 с предложения за подобрене в областта на облагането на дивидентите на инвеститорите.

характеризира и с относително високото ниво на максималната данъчна ставка, която се прилага. Дванадесет от разгледаните страни имат максимална ставка над 40%. Като страни с по-ниско данъчно облагане се отличават Дания с 15%, Швеция с максимална данъчна ставка от 25% и Финландия с 31,75%. Като цяло се забелязва високо ниво на данъчно облагане в тази група страни на ЕС. При прогресивното облагане с максимална данъчна ставка се облагат най-високите доходи. Наличието на високи максимални ставки може да принуди лицата с високи доходи или да ги укрят или да емигрират към страна с по-ниски такива (Пример за това е френският актьор Жерар Депардийо, който се премести от Франция и дори се отказа от гражданството си, заради планираният за 2013 г. извънреден данък, с който да се обложат доходите на най-богатите французи).

Таблица 1. Подходно облагане на физическите лица в страни-членки приети в ЕС до 1995 г.

Държава	наличие на прогресивно подоходно облагане	наличие на необлагаем минимум	брой ставки	максимална ставка (%)	дял на приходите от облагане на физическите лица в общите приходи (%)
Белгия	да	да	5	50	34
Франция	да	да	5	45	24,1
Германия	да	да	3	45	29,4
Италия	да	да	5	43	32,6
Люксембург	да	да	19	40	33,6
Холандия	да	да	3	52	25,3
Дания	да	да	2	15	63,1
Ирландия	да	да	2	40	40,1
Великобритания	да	да	3	45	33,1
Гърция	да	не	3	42	21,7
Португалия	да	да	5	48	28,5
Испания	да	да	5	46	28,4
Австрия	да	да	3	50	29,7
Финландия	да	да	5	31,75	34,9
Швеция	да	да	2	25	40,3

Забележка: Данни на Евростат

Друг важен аспект, който би имал значение при едно последващо развитие на хармонизацията е до каква степен държавата разчита на приходите от облагане на физическите лица при формирането на своя бюджет, или какъв е делът на приходите от този вид облагане

в общите приходи дадена държава. Отново има ясно изразена тенденция на в разглежданата група. При 13 страни от разглеждани 15 нивото на приходи от облагане на ФЛ спрямо общите приходи е над 25%. Средното ниво за групата е 33%, което означава, че за страните членки приети в ЕС до 1995 г., доходите от данъците върху доходите на физически лица са с особена важност или средно една трета от бюджетните приходи. В тази извадка се намира и страната с най-висока зависимост от тези приходи за формиране на бюджета – Дания с 63%.

Таблица 2. Подоходно облагане на физическите лица в страни-членки приети в ЕС в периода 2004 –2015 г.

Държава	наличие на прогресивно подоходно облагане	наличие на необлагаем минимум	брой ставки	максимална ставка (%)	дял на приходите от облагане на физическите лица в общите приходи (%)
Кипър	да	да	4	35	26,9
Чехия	не	да	1	15	21
Естония	не	да	1	20	22,8
Унгария	не	не	1	16	16,8
Латвия	не	да	1	23	25,6
Литва	не	да	1	15	17,9
Малта	да	да	3	35	37,9
Полша	да	да	2	32	19,2
Словакия	да	да	2	25	20,6
Словения	да	да	4	50	17,6
България	не	не	1	10	18,4
Румъния	не	да	1	16	21,1
Хърватска	да	да	3	40	15,6

Забележка: Данни на Евростат

Разглеждайки показателите на втората група страни членки на ЕС се забелязва, че докато страните от първата група се характеризират на 100% с прогресивно подоходно облагане, тук 7 от 13 страни, или повече от половината страни прилагат т.нар плосък данък. Те прилагат само една ставка, която при това е не е особено И тук както и при предишната извадка почти всички държави предоставят на данъкоплатците си необлагаем минимум с изключение на България и Унгария. Нивото на този необлагаем минимум обаче също е различен.

Независимо, че в тази извадка също има страни с високо ниво на данъчното облагане като Словения, чиято най-висока ставка е 50% и

Хърватска с 40% за същия показател, тук се забелязва значително пониско ниво на данъчното облагане. Шест от тринадесет страни, почти половината, са с най-висока данъчна ставка до 20%, като първенец е България с плосък данък от 10% – най-ниският в ЕС. Друго, което прави впечатление, е че страните с най-ниски нива прилагат системата на плоския данък.

Анализирайки приходната част на бюджетите на страните от втората извадка, ясно се откроява по-слаба зависимост на общите приходи в бюджета от приходите от облагане на физическите лица. При 10 от изследвани 13 държави приходите от облагане на ФЛ, като процент от общите приходи на съответната държава е под 25%, а средното ниво за разглежданите страни е 21%, или една пета от общите приходи. Очевидно в структурата на държавните приходи на разглежданите страни приходите от облагане на физически лица не е от първостепенно значение, като страната с най-ниско такова е Хърватска с 15,6%.

От направеното изследване може да *се направят следните изводи:*

Първо, в рамките на ЕС, към облагането на доходите на физически лица се прилагат двата основни типа системи: прогресивно, с многообразие от равнища на данъчни ставки и плосък данък, подход, съответстващ на провежданата данъчна политика в съответната държава.

Второ, препятствие в процесите на хармонизация на подоходното облагане е и наличието на различни равнища на необлагаем доход в различните държави–членки, обусловен от спецификата на социално-икономическото им развитие

Трето, в страните–членки на ЕС, приети до 1995 г., преобладаващ източник на бюджетни приходи са постъпленията от подоходно облагане в резултата от установените относително високи данъчни ставки върху доходите, което при сегашното икономическо развитие на новоприетите държави в Съюза е неприложимо.

Четвърто, основен проблем пред хармонизирането на данъчните ставки при подоходното облагане са съществуващите диспропорции в равнището на социално–икономическо развитие на страните–членки. В този смисъл, процесите по хармонизация на подоходното облагане би бил възможен единствено при на **социална и икономическа кохезия** в рамките на Европейския съюз.

ЛИТЕРАТУРА

1. Директива 2003/48/ЕО, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32003L0048>. 2003.19.9.2016
2. Директива 77/799/ЕИО, <http://www.tita.bg/page/284.1977>. 20.9.2016;
3. Доклад СОМ (2008)552, [http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/personal_tax/savings_tax/implementation/com\(2008\)552_en.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/personal_tax/savings_tax/implementation/com(2008)552_en.pdf)
4. Доклад СОМ(2008) 727, [.http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52008PC0727](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52008PC0727);
5. Доклад СОМ(2008) 727, [.http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32014L0048](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32014L0048);
6. Предложение за директива (СОМ(79) 737), <http://aei.pitt.edu/12268/1/12268.pdf>;
7. Решение С-112/91, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61991CJ0112>;
8. Съобщение на комисията СОМ(2010) 769, http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/tax_policy/com%282010%29769_en.pdf;
9. Съобщение на комисията СОМ(2011)712, [.http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0712:FIN:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0712:FIN:EN:PDF);
10. Taxation trends in the European Union, Eurostat statistic book, ISSN 2467-0073, 2015